

Spoločne za náboženskú slobodu

Vyhlásenie Administratívnej komisie Konferencie katolíckych biskupov Spojených štátov

14. marec 2012

Administratívna komisia Konferencie katolíckych biskupov USA, ktorá sa zišla na svojom zasadaní v marci 2012, sa jasne zhodla na opozícii voči rozličným narušovaniu náboženskej slobody v dnešnej dobe. Ako duchovní pastieri sa máme starať nielen o ochranu vlastných cirkevných inštitúcií, ale aj o duše jednotlivých veriacich a o spoločné dobro, a ako biskupi k tomu pristupujeme predovšetkým s modlitbou.

V súvislosti so širokým spektrom tém náboženskej slobody s radosťou vítame Vyhlásenie o náboženskej slobode, práve vychádzajúci dokument Ad hoc komisie pre náboženskú slobodu. Tento dokument zachytáva históriu náboženskej slobody v našej veľkej krajine; skúma súčasné spektrum prístupov k tomuto základnému princípu a jasne vyjadruje rozhodnutie biskupov rozhodne sa zasadzovať za jeho obranu v zhode s našimi spoluobčanmi.

Jedna špecifická téma slobody si vyžaduje našu naliehavú pozornosť: práve teraz sa finalizuje nariadenie Ministerstva zdravia a humánnych služieb USA (Department of Health and Human Services - HHS), ktoré má prakticky prinútiť k tomu, aby každé súkromné zdravotné poistenie na celoštátnej úrovni pokrývalo sterilizáciu a antikoncepciu, vrátane abortívnych tabletiék. Platí to aj v prípade „náboženských/cirkevných zamestnávateľov“, na ktorých sa vzťahuje výnimka - ktorá sa však dá ľubovoľne vykladať a v budúcnosti je možné rôzne ju špecifikovať a prispôbovať aj na ďalšie cirkevné organizácie, ktorým bola táto výnimka zatiaľ odopretá.

Po prvé, ďakujeme všetkým, ktorí pevne stoja pri nás v našej dôraznej opozícii voči tomuto nespravodlivému a protiprávnemu nariadeniu: našim bratom biskupom; nášmu kléru a rehoľníkom; našim katolíckym veriacim; celému radu katolíckych skupín a inštitúcií, ktoré oduševňujú našu občiansku spoločnosť; našim ekumenickým spojencom i spojencom z iných náboženstiev; ženám a mužom všetkých vierovyznaní (alebo aj bez vyznania); právnikom a občianskym autoritám. To vaša nadšená jednota pri obrane náboženskej slobody mala taký úderný a pozitívny dopad na túto historickú verejnú diskusiu. S vašou stálou podporou nebudeme rozdelení a budeme postupovať vpred ako jeden.

Po druhé, chceli by sme objasniť, o čom táto diskusia je a čom nie je. Toto nie je o prístupe k antikoncepcii, ktorá je všade prítomná a nie je drahá, i keď nie je poskytovaná cirkevnými rukami a z cirkevných zdrojov. To nie je iba o náboženskej slobode katolíkov, ale tiež tých, ktorí uznávajú, že ďalšími na rade môžu byť presvedčenia, ktoré sú im drahé. To nie je o tom, že biskupi „zakazujú antikoncepciu“, hoci už dve generácie dozadu najvyšší súd rozhodol o tejto téme. V skutočnosti to nie je o tom, že Cirkev chce niekoho nútiť niečo robiť; naopak, je to o tom, že federálna vláda núti Cirkev - teda jej veriacich a nie všetky, no niekoľko jej inštitúcií - konať proti cirkevnému učeniu. Nejde o niečo, čo by protirečilo univerzálnej zdravotnej starostlivosti, za ktorú sa biskupská konferencia zasadzuje od roku 1919, prakticky od jej založenia. Toto nie je boj, ktorý sme chceli, ani sme si ho nevyžiadali,

ale nám ho vnútila vláda v jej vlastnom načasovaní. Nakoniec to nie je ani republikánska alebo demokratická, konzervatívna alebo liberálna téma; je to americká téma. Takže, o čom to je?

Negarantovaná vládna definícia náboženstva. Nariadenie predpokladá extrémne úzku definíciu toho, čo HHS považuje za „náboženského zamestnávateľa“, ktorý si zasluhuje výnimku - zamestnávateľa, ktorý medzi iným musí obhajovať tých a slúžiť predovšetkým tým, ktorí majú rovnakú vieru. Sme hlboko znepokojení touto novou definíciou toho, kto sme my veriaci a v čom spočíva naša služba. Zavedenie tejto bezprecedentnej definície veriacej komunity a jej úloh urýchlilo tento boj za náboženskú slobodu. Vláda nemá čo definovať náboženstvo a náboženskú službu! HHS tak vytvára a uplatňuje nové rozlíšenie - cudzie tak našej katolíckej tradícii, ako aj federálnemu zákonu - rozlíšenie medzi domami bohoslužby a našou dôležitou službou našim bližným, najmä chudobným, bezdomovcom, chorým, študentom v školách a na univerzitách, a ďalším, ktorí sú v núdzi, nech sú z akejkoľvek veriacej či neveriacej komunity. (Porov. Deus caritas est, 20-33.) Podliehame príkazu lásky a služby Pánovi; nemožno oslavovať zákony, ktoré chránia našu slobodu, aby vyhovelí jednému z týchto príkazov, ak protirečia druhému. V skutočnosti ich treba odmietnuť, pretože v rámci našej náboženskej komunity vytvárajú akýchsi „druhotriednych občanov“. A ak sa táto definícia schváli a rozšíri sa do federálnych zákonov, oslabí ich zdravú tradíciu úprimného rešpektovania náboženskej slobody a rozdielnosti. Všetky - nie iba niektoré - naše náboženské inštitúcie majú to isté Bohom dané a právom uznané právo nebyť „prinútení konať spôsobom, ktorý protirečí [ich] vlastnej viere“ (Dignitatis humanae, 2).

Nariadenie konať proti nášmu učeniu. Výnimka nie je len zasahovaním do vnútorného cirkevného poriadku, kde vláda nemá zo zákona kompetenciu ani autoritu, čo nás môže znepokojovať. No táto chyba v teórii má vážne následky v princípoch a v praxi. Tí, ktorých HHS nepovažuje za „náboženských zamestnávateľov“ budú vládou nútení porušovať svoje vlastné učenie v ich vlastných inštitúciách. To nie je len nespravodlivosť sama osebe, ale podkopáva to aj efektívne hlásanie tohto učenia veriacim a svetu. Desiatročia biskupi bojovali proti takémuto nátlaku vlády na svedomie, najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti. Bezprecedentný rozsah tejto poslednej hrozby posilnil naše rozhodnutie zachovať si tento konzistentný pohľad a neváhať sa v tomto smere angažovať.

Porušovanie osobných občianskych práv. Nariadenie HHS vytvára akúsi tretiu triedu, tých, ktorých svedomie nie je vôbec chránené pred nátlakom. Sú to jednotlivci, ktorí sa vo svojom každodennom živote neustále usilujú konať v súlade so svojou vierou a s morálnymi hodnotami. Aj oni čelia tomuto nariadeniu vlády pomáhať pri poskytovaní „služieb“, ktoré sú v rozpore s týmito hodnotami - či už pri ich financovaní a platení, pri platení poistenia ako zamestnávateľia; platení vlastného pripoistenia ako zamestnanci; alebo ako samotní poisťovatelia - bez jedinej výnimky. To je tiež bezprecedentné vo federálnom zákone, ktorý bol v otázke ochrany práv jednotlivcov dlho veľkodušný, lebo zaisťoval, že nemuseli konať proti svojim náboženským a morálnym presvedčeniam. Dôsledne sme tieto práva podporovali, osobitne v oblasti ochrany dôstojnosti každého ľudského života, a naďalej tak robíme.

Po tretie chceme naznačiť naše nasledujúce kroky. Budeme rázne pokračovať vo výchovnom

úsilí a verejnej obhajobe princípov náboženskej slobody a v ich aplikovaní na tento (aj iné prípady). Budeme naďalej prijímať každé pozvanie na dialóg s výkonnou mocou, aby sme bránili náboženskú slobodu, ktorá nám oprávnene patrí. Budeme naďalej sledovať legislatívu, aby sa nastolila tá istá úroveň náboženskej slobody, akej sme sa tešili až donedávna. A budeme naďalej skúmať naše možnosti ako sa oslobodiť spod súdov, a to v rámci Ústavy USA a iných federálnych zákonov, ktoré ochraňujú náboženskú slobodu. Všetko toto úsilie bude súbežne napredovať a vzájomne sa podporovať.

Najdôležitejšie je to, že vyzývame katolíckych veriacich a všetkých veriacich ľudí v celej našej krajine, aby sa s nami spojili v modlitbe a pokání za našich predstaviteľov i za obranu prvej z našich slobôd - náboženskej slobody - ktorá nie je chránená len zákonmi a zvyklosťami v našom veľkom národe, ale je zakorenená aj v učení našej veľkej náboženskej Tradície. Modlitba je prvotným zdrojom sily - lebo bez Boha nič nemôžeme; ale s Bohom je všetko možné.

Konferencia katolíckych biskupov USA

Ad hoc komisia pre náboženskú slobodu

NAŠA PRVÁ, NAJDRAHŠIA SLOBODA

Vyhlasenie o náboženskej slobode

Sme katolíci. Sme Američania. Na oboje sme pyšní: vďační za dar viery, ktorý vlastníme ako kresťanskí učeníci, i za dar slobody, ktorý vlastníme ako americkí občania. Byť katolíkom a Američanom by malo znamenať, že si nemusíme voliť medzi jedným a druhým. Hoci sú tieto naše záväzky rôzne, nemusia byť protichodné, ba môžu byť komplementárne. Učenie katolíckej viery nás zaväzuje, aby sme spoločne so svojimi spoluobčanmi pracovali na spoločnom dobre všetkých, ktorí žijú v tejto krajine. To je vízia, na ktorej je založený náš štát i naša ústava, ktorá občanom všetkých náboženských vierovyznaní garantuje právo prispievať k nášmu spoločnému životu.

Sloboda nie je len pre Američanov, no myslíme si, že je súčasťou nášho špeciálneho dedičstva, vybojovaného za veľkú cenu. A toto dedičstvo teraz treba chrániť. Sme správcami tohto daru nielen pre nás, ale pre všetky národy a ľudí, ktorí túžia byť slobodní. Katolíci v Amerike si obdivuhodne plnia túto povinnosť ustrážiť slobodu pre mnohé generácie.

V roku 1887, keď bol arcibiskup z Baltimoru James Gibbons menovaný druhým americkým kardinálom, počas svojej návštevy pri preberaní červeného klobúka v Ríme zastával toto americké dedičstvo náboženskej slobody. Keď hovoril o veľkom pokroku, ktorý Katolícka cirkev v USA dosiahla, pripísal ho „občianskej slobode, ktorej sa v našej osvietenej republike tešíme“. Vyjadril sa doslova tak, že „v geniálnej atmosfére slobody [Cirkev] kvitla ako ruža“ (1).

Katolíci boli zástancami náboženskej slobody v Amerike ešte pred kardinálom Gibbonsom a americkou skúsenosťou bol ovplyvnený aj mílnik učenia Druhého vatikánskeho koncilu

týkajúci sa náboženskej slobody. To patrí medzi najväčšie výdobytky Cirkvi v tejto veci. V minulosti sme boli zásadnými obhajcami náboženskej slobody. A máme vážnu povinnosť plniť si túto úlohu aj dnes.

Keď je naša sloboda ohrozená, musíme otvorene hovoriť jedni s druhými. Teraz nastal ten čas. Ako katolícki biskupi a americkí občania sa preto obraciame na našich spolubratov katolíkov i ostatných spoluobčanov s naliehavou výzvou, aby boli na stráži, lebo náboženská sloboda je ohrozená doma i v cudzine.

Zaznamenali sme túto skutočnosť celkom zblízka, no i ďaleko od nás. Aj pápež Benedikt XVI. nedávno hovoril o svojich obavách, že náboženská sloboda je oslabená. Nazval ju „najdrahšou z amerických slobôd“ - a skutočne to tak je. V jeho nedávnom príhovore americkým biskupom nachádzame ešte viac dôvodov pre to, aby sme venovali pozornosť varovaniu Svätého Otca, priateľa Ameriky a spojenca pri obrane slobody:

„Mimoriadnu pozornosť si zasluhujú isté pokusy obmedziť najdrahšiu z amerických slobôd, slobodu náboženstva. Mnohí z vás poukazujú na to, že pokiaľ ide o spoluprácu pri vnútorne zlých praktikách, vyvíja sa sústredené úsilie na popieranie práva na výhradu vo svedomí, tak u jednotlivých členov Katolíckej cirkvi, ako aj z pohľadu jej inštitúcií. Iní mi zasa hovorili o hrozivej tendencii redukovať náboženskú slobodu len na slobodu kultu, bez záruky, že sa bude rešpektovať sloboda svedomia.

Tu znovu vidíme potrebu angažovaných, výrečných a dobre pripravených katolíckych laikov, so silným kritickým zmyslom voči dominantnej kultúre a s odvahou odporovať reduktívnemu sekularizmu, ktorý by chcel Cirkev zbaviť oprávnenia zúčastňovať sa na verejnej diskusii o témach, ktoré určujú budúcnosť americkej spoločnosti.“ (2)

Útoky na náboženskú slobodu - konkrétne príklady

Je naša najchránenejšia sloboda skutočne ohrozená? Žiaľ, áno. Tu nejde o teologickú alebo právnickú diskusiu bez následkov v reálnom svete. Ide o nasledovné skutočnosti:

- Nariadenie týkajúce sa antikoncepcie, sterilizácie a potrat vyvolávajúcich liekov. Nariadenie Ministerstva zdravia a humánnych služieb vyvolalo veľkú pozornosť a stretlo sa s našou rozhodnou a jednotnou opozíciou. Bezprecedentným spôsobom chce federálna vláda nútiť náboženské inštitúcie, jednak aby umožňovali a financovali produkty odporujúce ich vlastnému morálnemu učeniu, a tiež chce rozhodovať o tom, ktoré náboženské inštitúcie sú „dost' náboženské“, aby si zaslúžili ochranu, pokiaľ ide o náboženskú slobodu. Tieto črty takzvanej „preventívnej služby“ dosahujú už stupeň nespravodlivého zákona. Ako potvrdil pred kongresom aj arcibiskup William Lori z Baltimoru, predseda Ad hoc komisie pre náboženskú slobodu: „Tu nejde o to, či má byť antikoncepcia vládou zakázaná. Nejde ani o to, či má byť antikoncepcia podporovaná vládou. Ide naopak o to, či veriaci ľudia a náboženské inštitúcie smú byť nútené vládou poskytovať poisťné krytie za antikoncepciu alebo sterilizáciu, i keď to odporuje ich náboženskému presvedčeniu.“ (3)
- Štátne imigračné zákony. Niekoľko štátov nedávno prijalo zákony zakazujúce to, čo vláda považuje za „ukrývanie“ nelegálnych prisťahovalcov - a tiež to, čo Cirkev

považuje za kresťanskú charitu a pastoračnú starostlivosť o týchto prisťahovalcov. Pravdepodobne najhorší z nich je zákon v Alabame, kde katolícki biskupi, v spolupráci s episkopálnymi a metodistickými biskupmi Alabamy proti tomuto zákonu podali žalobu:

„O tomto legislatívnom akte informujeme so smútkom, no tiež s hlbokým presvedčením, že ako veriaci ľudia nemáme inú voľbu ako brániť právo na slobodné praktizovanie nášho náboženstva, ktoré máme ako obyvatelia Alabamy garantované... Tento zákon považuje praktizovanie nášho kresťanského náboženstva za ilegálne, pričom ako obyvatelia Alabamy máme právo ho vyznávať. Zákon zakazuje temer všetko, čo by mohlo nelegálnemu prisťahovalcovi pomôcť alebo ho povzbudiť žiť v Alabame. Podľa tohto nového zákona v Alabame je nelegálne, keď katolícky kňaz krstí či svedá nelegálneho prisťahovalca, alebo mu vysluhuje sviatosť pomazania chorých či hlása Božie slovo. Nemôžeme ich ani povzbudzovať k tomu, aby prišli na omšu, alebo ich o nej informovať. Je nelegálne dovoliť im navštevovať biblické študijné skupiny pre dospelých, alebo navštevovať CCD či letnú školu. Je nelegálne, ak im klerici radia v čase núdze alebo pri príprave sobáša. Je nelegálne, aby chodili na stretnutia anonymných alkoholikov alebo na terapeutické skupiny v našich kostoloch.“ (4)

- Alternatívne cirkevné štruktúry a riadenie. V roku 2009 Súdna komisia zákonodarného zboru Connecticutu podala návrh, ktorý mal prinútiť katolícke farnosti, aby sa reštrukturalizovali podľa kongregačného modelu, pričom sa odvolávala na spor ohľadne „správcovstva farností“¹ zo začiatku 19. storočia, čo bolo predzvesťou pokusu federálnej vlády v nasledujúcich rokoch redefinovať Cirkev na „náboženskú službu“ alebo „náboženského zamestnávateľa“.
- Kresťanskí študenti v kampuse. Uplynulo viac ako sto rokov odvtedy, čo Právnická fakulta Kalifornskej univerzity Hastings College odmietla priznať štatút študentskej organizácie len jedinej skupine, a to Christian Legal Society, pretože požadovala, aby boli jej vedúci kresťania a zdržiavali sa sexuálnej aktivity mimo manželstva.
- Katolícke služby v pestúnskej starostlivosti a adopcii. Boston, San Francisco, okres Columbia a štát Illions vylúčili miestne katolícke charity spomedzi inštitúcií poskytujúcich adopciu alebo pestúnsku starostlivosť tým, že im zrušili licenciu alebo ukončili vládne kontrakty - alebo oboje. Dôvodom bolo to, že tieto charity odmietali dať deti do starostlivosti dvojiciam rovnakého pohlavia, alebo slobodným heterosexuálnym dvojiciam, ktoré spoločne bývali.
- Diskriminácia voči malým cirkevným kongregáciám. New York City prijalo nariadenie, ktoré zamedzovalo cirkevnej kongregácii Bronx Household of Faith a šesťdesiatim ďalším kongregáciám najímať si priestory verejných škôl cez víkendy na bohoslužby, hoci necirkevné skupiny si mohli tie isté školy najímať na mnohé iné účely. Hoci toto nariadenie nepostihlo katolícke farnosti, ktoré zvyčajne majú vlastné budovy, bolo to pre mnohé malé kongregácie zničujúce. Je to jednoduchý prípad diskriminácie voči veriacim.

- Diskriminácia voči katolíckym humanitárnym službám. Napriek dlhoročnému vynikajúcemu fungovaniu Služby pre migrantov a utečencov Konferencie katolíckych biskupov USA, ktorá zmluvne spravovala služby pre obeť obchodovania s ľuďmi, federálna vláda zmenila podmienky svojho zmluvného kontraktu a požaduje od nás, aby sme poskytovali alebo hradili antikoncepciu a umelý potrat, porušujúc tak katolícke učenie. Cirkevné inštitúcie nesmú byť z vládnej dohody diskvalifikované z náboženských dôvodov a nesmú ani stratiť svoju náboženskú identitu alebo slobodu, keď takéto dohody uzavru. Napriek tomu však federálny súd v Massachusetts postavil náboženskú slobodu na hlavu, keď vyhlásil, že takúto diskvalifikáciu si vyžaduje prvý dodatok Ústavy, lebo vláda tým, že povolila katolíckym organizáciám podieľať sa na kontraktach spôsobom, ktorý je v súlade s ich presvedčením ohľadne antikoncepcie a potratu, akosi porušila náboženskú slobodu.

Náboženská sloboda je viac než len sloboda kultu

Náboženská sloboda neznamena len možnosť ísť na nedelnú svätú omšu alebo sa doma modliť ruženec. Znamená aj možnosť prispievať k spoločnému dobru všetkých Američanov. Môžeme robiť dobré veci, ku ktorým nás naša viera vyzýva bez toho, aby sme museli s touto vierou robiť kompromisy? Ak nebude náboženská sloboda správne chápaná, budú trpieť všetci Američania, lebo im bude chýbať dôležitý príspevok veriacich v oblasti vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, starostlivosti o hladujúcich, občianskych práv a sociálnych služieb, ktorým veriaci Američania každodenne prispievajú k spoločnému dobru nielen vo vlastnej krajine, ale aj inde.

Ide o to, či bude mať Amerika naďalej slobodnú, tvorivú a silnú občiansku spoločnosť - alebo či bude štát určovať to, kto a ako môže prispievať k spoločnému dobru. Veriaci sú súčasťou americkej občianskej spoločnosti, v ktorej si susedia navzájom pomáhajú, kde existujú komunitné združenia, kluby bratskej pomoci, športové zväzy a mládežnícke skupiny. Všetci títo Američania prispievajú k spoločnému životu a nepotrebujú na to povolenie od vlády. Obmedzenie náboženskej slobody je útokom na občiansku spoločnosť i na americký zmysel pre dobrovoľnícke združenia.

Americká únia ortodoxných židovských kongregácií vydala vyhlásenie o dodržiavaní nariadenia týkajúceho sa antikoncepcie a sterilizácie, ktoré hovorí o nebezpečenstve, ktorému práve čelíme:

„Najproblematickejší je práve dôvod, ktorý je v pozadí tohto rozhodnutia. Zdá sa, že ide o pohľad, že ak nie je náboženská skupina izolovaná, ale sa angažuje v širšej spoločnosti, stráca svoj „náboženský“ charakter a svoje slobody. Mnohé vierovyznania sú pevne presvedčené o tom, že majú byť otvorené voči širšej spoločnosti a spoluobčanom inej viery, a majú sa spoločensky angažovať. Toto administratívne rozhodnutie posilňuje pasívny postoj k porušovaniu náboženských princípov organizácií. To je veľmi znepokojujúce.“ (5)

Toto nie je len katolícky problém. To nie je židovský problém. Nie je to ani pravoslávny, mormonský alebo moslimský problém. Je to americký problém.

Najdrahšia z amerických slobôd

V roku 1634 priplávali z Anglicka na palube lodí Ark a Dove katolícki a protestantskí usadlíci na Ostrov sv. Klementa v Južnom Marylande. Prišli na pozvanie katolíckeho lorda Baltimora, ktorý dostal Maryland od protestantského anglického kráľa Karola I. Zatiaľ čo katolíci a protestanti v Európe sa medzi sebou zabíjali, lord Baltimore si vysníval Maryland ako spoločnosť, kde budú ľudia rôzneho vierovyznania spoločne nažívať v pokoji. Táto vízia bola v Marylande čoskoro (r. 1649) legislatívne zakotvená v zákone týkajúcom sa náboženstva (tiež nazývanom „tolerančný zákon“), ktorý bol prvým zákonom na ochranu práva jednotlivca na slobodu svedomia v našej národnej histórii.

Rané dejiny Marylandu nás učia, že tak ako každá iná sloboda, aj náboženská sloboda si vyžaduje neustálu bdelosť a ochranu, inak zanikne. Marylandský experiment s náboženskou toleranciou po niekoľkých desaťročiach skončil. Kolónia sa dostala pod kráľovskú správu a anglikánska cirkev sa stala štátnym náboženstvom. Proti tým, ktorí sa odmietli prispôbiť, boli zavedené diskriminačné zákony, vrátane straty politických práv. Katolícke kostoly boli zatvorené a katolíci boli donútení praktizovať svoju vieru len vo svojich domovoch. Katolícke spoločenstvo žilo v takýchto podmienkach až do Americkej revolúcie.

Koncom 18. storočia uznali zakladatelia nášho národa náboženskú slobodu za základnú podmienku slobodnej a demokratickej spoločnosti. James Madison, často nazývaný Otcem ústavy, označil svedomie za „najsvätejšie zo všetkých vlastníctiev“ (6). Napísal, že „volbu náboženstva treba ponechať na presvedčenie a svedomie každého človeka; a každý človek má právo ho praktizovať, ak mu to tieto prikazujú“ (7). George Washington sa zasa vyjadril takto: „Nastolenie občianskej a náboženskej slobody bolo dôvodom, ktorý ma viedol na bitevné pole“ (8). Thomas Jefferson uistil sestry uršulínky – ktoré od roku 1727 slúžili väčšinou nekatolíckej populácii v Luisiane prevádzkovaním nemocníc, detských domovov, a škôl – že princípy Ústavy sú „istou garanciou“, že ich služba bude slobodná a že „sa budú môcť slobodne riadiť podľa svojich pravidiel bez toho, aby im do toho zasahovali občianske authority“ (9).

Preto bolo primerané, že pri ratifikovaní zoznamu práv mala náboženská sloboda výsadu byť prvým dodatkom Ústavy. Náboženská sloboda je skutočne prvou slobodou. Prvý dodatok garantuje, že „Kongres nesmie prijať žiadny zákon, ktorý by nerešpektoval ustanovenie náboženstva, alebo by zakazoval jeho slobodné praktizovanie“.

Nedávno sa Najvyšší súd jednohlasne zhodol na potvrdení tejto prvej slobody, pričom šéf justície USA podal vysvetlenie, že náboženská sloboda nie je prvou slobodou len pre Američanov; ide o prvú v dejinách demokratických slobôd, ktoré siahajú až k prvej klauzule Magny Charty z roku 1215, ba ešte pred ňu. Šéf justície Roberts objasnil históriu náboženskej slobody v Amerike na konkrétnom prípade, o ktorom rozhodoval James Madison, známy ako architekt prvého dodatku, za ktorého prešiel zoznam práv kongresom: „[V roku 1806] si John Carroll, prvý katolícky biskup v USA, vyžiadal názor vlády na to, kto by mal byť ustanovený, aby riadil záležitosti Katolíckej cirkvi na území Louisiany, ktoré v tej dobe USA odkúpili (Louisiana Purchase). Po konzultácii s prezidentom Jeffersonom vtedajší štátny tajomník James Madison odpovedal, že výber cirkevných „funkcionárov“ je „výsostne cirkevnou“ záležitosťou, o ktorej musí rozhodnúť samotná Cirkev. „Starostlivá múdrosť Ústavy chráni pred politickým zasahovaním do náboženských záležitostí,“ objasnil Madison,

a zabráňuje tomu, aby sa vláda vyjadrovala k „výberu cirkevných predstaviteľov“.“ (10)
To je naše americké dedičstvo, naša najdrahšia sloboda. Je to prvá zo slobôd, pretože ak nie sme slobodní vo svedomí a v praktizovaní nášho náboženstva, všetky ostatné slobody sú ohrozené. Ak občania nie sú slobodní vo svojom svedomí, ako môžu byť slobodní vo vzťahu k druhým alebo k štátu? Ak sa nám bráni plniť si svoje povinnosti a záväzky voči Bohu, alebo ešte horšie, ak sa proti tomu stavia vláda, potom už nemôžeme tvrdiť, že naša krajina je slobodná a že je pre svet majákom nádeje.

Naše kresťanské učenie

V 50-tych a 60-tych rokoch počas hnutia za občianske práva šírili Američania svetlo evanjelia v tmavých dejinách otroctva, segregácie a rasovej bigotnosti. Občiansko-právne hnutie bolo totiž v podstate náboženské hnutie vyzývajúce k prebudeniu svedomia, nešlo len o výzvu, aby si americká ústava ctila dedičstvo slobody.

Vo svojom známom „Liste z Birminghamského väzenia“ z roku 1963 rev. Martin Luther King ml. trúfalo hovorí, že „cieľom Ameriky je sloboda.“ Ako kresťanský pastor argumentuje, že kresťania sú povinní vyzývať Ameriku k plnej miere slobody, to je ich špeciálna úloha. Svoje právne a ústavné argumenty ohľadne spravodlivosti čerpal z dlhej kresťanskej tradície: „Súhlasím so sv. Augustínom, že „nespravodlivý zákon nie je žiadny zákon“. Aký je teda medzi nimi rozdiel? Ako možno určiť, kedy je zákon spravodlivý a kedy nespravodlivý? Spravodlivý zákon je kódex vytvorený človekom, ktorý sa zhoduje s morálnym zákonom alebo s Božím zákonom. Ak by sme to chceli vyjadriť slovami sv. Tomáša Akvinského, nespravodlivý zákon je ľudský zákon, ktorý nie je zakotvený vo večnom alebo prirodzenom zákone.“ (11)

Je rozumné uvažovať o tom, či naša vláda nenariaďuje nespravodlivý zákon. Nespravodlivý zákon nemožno poslúchať. Ak sme postavení pred nespravodlivý zákon, nemožno sa snažiť nejako ho upraviť tým, že sa uchýlime k rovnako znejúcim slovám iného významu či nekalým praktikám. Ak dnes čelíme perspektíve nespravodlivých zákonov, tak katolíci solidárni so svojimi spoluobčanmi v Amerike musia mať odvahu ich neposlúchnuť. Žiadny Američan si takéto niečo neželá. Žiadny katolík tým nie je nadšený. Ale ak to skutočne hrozí, musíme si to vziať ako svoju občiansku povinnosť a záväzok viery.

Je dôležité pochopiť rozdiel medzi výhradou vo svedomí a nespravodlivým zákonom. Výhrada vo svedomí umožňuje istú úľavu tým, ktorí odmietajú poslúchnuť konkrétny zákon, lebo im káže konať proti ich svedomiu - dobre známym príkladom je odmietnutie brannej povinnosti. Nespravodlivý zákon však „nie je žiadny zákon“. Nemožno ho poslúchať a nemožno sa ani usilovať o úľavy spod neho, ale skôr o jeho zrušenie.

Kresťanské cirkvi v tomto prípade nepožadujú pre seba osobitné úľavy, ale žiadajú dodržiavanie náboženskej slobody pre všetkých občanov. Rev. King tiež učil, že Cirkev nie je ani učiteľkou, ani slúžkou štátu, ale je jeho svedomím, vodkyňou a kritičkou.

Ako katolíci vieme, že naša história má aj svoje temné stránky, pokiaľ ide o náboženskú slobodu, keď sme vlastný rešpekt voči tejto prvej slobode neaplikovali na ostatných. Ale učenie Cirkvi ohľadne náboženskej slobody je úplne jasné:

„Ľudská osoba má právo na náboženskú slobodu. Táto sloboda pozostáva v tom, že všetci

ľudia musia byť chránení pred donucovaním zo strany jednotlivcov alebo spoločenských skupín a vôbec akejkoľvek ľudskej moci tak, aby v náboženskej oblasti nik nebol nútený konať proti svojmu svedomiu a nikomu sa nebránilo konať v náležitých medziach podľa vlastného svedomia súkromne i verejne, individuálne alebo v spojení s inými... Toto právo človeka na náboženskú slobodu má byť uznané v právnom poriadku spoločnosti tak, aby sa stalo občianskym právom.“ (12)

Ako katolíci sme povinní brániť právo na náboženskú slobodu pre nás i pre ostatných. Radi sa v tomto spojíme s ostatnými kresťanmi i s veriacimi iných náboženstiev.

V nedávnom liste šesťdesiatich náboženských predstaviteľov - vrátane kresťanov viacerých denominácií a Židov - prezidentovi Obamovi sa zdôrazňuje, že „nielen katolíci majú vážne námietky proti požiadavke, aby nimi poskytované zdravotné poistenie, pokrývalo aj antikoncepciu, vrátane abortívnej antikoncepcie“ (13)

Komplexnejšie, teologicky bohaté a politicky rozvážne spoločné vyhlásenie evanjelikov a katolíkov by mohlo podnietiť väčšiu bdelosť pri obrane náboženskej slobody, rovnako ako jednotné svedectvo oživované evanjeliom Ježiša Krista. (14) Spoločné vyhlásenie jasne hovorí, že ako kresťania rôznych tradícií sa ohradujeme proti „nahému verejnému priestoru“, zbavenému náboženských argumentov a veriacich. Neusilujeme sa však ani o „posvätný verejný priestor“, ktorý by ponúkal špeciálne privilégia a výhody veriacim občanom. Skôr sa usilujeme o verejný občiansky priestor, kde môžu všetci občania prispievať k spoločnému dobru. Prinajlepšom ho môžeme nazvať americkým verejným priestorom.

Pán Ježiš prišiel, aby nás vyslobodil z otroctva hriechu. Politické slobody sú jednou časťou tohto oslobodenia a náboženská sloboda je prvou z týchto slobôd. Spolu s ostatnými kresťanmi, v spojení s našimi bratmi Židmi a v partnerstve s Američanmi iných náboženských tradícií potvrdzujeme, že naša viera si od nás vyžaduje obranu náboženskej slobody, ktorú nám dal Boh a ktorá je chránená v našej Ústave.

Mučeníci vo svete

V tomto vyhlásení sa chceme ako biskupi USA vyjadriť k situácii, ktorá nastala v našej krajine. Zároveň však smutne konštatujeme, že v mnohých iných častiach sveta je náboženská sloboda ešte vo väčšom nebezpečenstve. Hoci máme povinnosť zo všetkých síl brániť náboženskú slobodu u nás doma, nemôžeme prehliadať ani to, že veriaci po celom svete, väčšinou kresťania, sú v oveľa horšej situácii. Vek mučeníctva ešte nepominul.

Vraždenie, bombové útoky na kostoly, podpaľovanie sirotincov - to sú len tie najbrutálnejšie útoky, ktorým boli vystavení kresťania preto, že veria v Ježiša Krista. V zákonoch viacerých krajín sa vyskytuje systematické potláčanie základných ľudských práv a tiež akty prenasledovania príslušníkov iných vierovyznaní.

Ak je náboženská sloboda oslabovaná tu doma, v Amerike, potom je menej vierohodná jej americká obhajoba v cudzine. Spoločnou hrozbou postihujúcou tak medzinárodnú, ako aj domácu scénu, je tendencia redukovať náboženskú slobodu len na slobodu kultu. Preto je našou úlohou najskôr posilniť náboženskú slobodu v tom či onom ohľade doma, aby sme ju mohli potom rozhodnejšie brániť v cudzine. S týmto cieľom musí americká zahraničná

politika, ako aj široká sieť medzinárodných katolíckych organizácií neustále a naliehavo podporovať náboženskú slobodu.

„Všetky sily katolíckeho spoločenstva sa musia spojiť“

Nežiadame nič viac a nič menej než právo, ktoré nám dal Boh, aby bola rešpektovaná naša náboženská sloboda. Nežiadame nič viac než to, čo Ústava Spojených štátov a tunajšie zákony považujú za právo, ktoré treba rešpektovať.

Trvajúc na tom, aby boli rešpektované naše slobody ako Američanov, si ako biskupi uvedomujeme, že náš Svätý Otec mal pravdu. Obrana slobôd je úlohou, ktorá patrí „angažovaným, výrečným a dobre pripraveným katolíckym laikom so silným kritickým zmyslom voči dominantnej kultúre.“

Ako biskupi sa usilujeme vnášať evanjeliové svetlo do verejného života, ale práca politikov je určená pre angažovaných a odvážnych katolíckych laikov. Vyzývame ich, aby sa presvedčivo zasadzovali za to, aby si katolíci a Američania nemuseli voliť jedno alebo druhé. Je naliehavo potrebné, aby veriaci laici v spolupráci s kresťanmi, Židmi a inými vierovyznaniami vyvinuli na našich volených predstaviteľov tlak, aby si uvedomili, aká dôležitá je neustála obrana náboženskej slobody v slobodnej spoločnosti.

Osobitne sa obraciame na tých, ktorí zastávajú verejné úrady. Je vašou vznešenou úlohou starať sa o spoločné dobro. Spoločnému dobru však neslúži to, ak sa dobré diela veriacich chápu ako ohrozenie spoločného života; naopak, tieto diela sú pre jeho fungovanie nevyhnutné. Je tiež vašou úlohou chrániť a obhajovať základné slobody garantované listinou ľudských práv. To nesmie byť len stranícka téma. Ústava nie je len pre demokratov alebo republikánov či nezávislých. Je pre nás všetkých, a preto naši volení predstavitelia musia vyvinúť veľké a nadstranícke úsilie, aby zaistili, že to tak aj ostane.

Zvlášť si ceníme náročnú úlohu tých katolíkov, ktorí sú zodpovední za množstvo našich nemocníc, kliník, univerzít, stredných škôl, adopčných agentúr, zámorských rozvojových projektov a agentúr sociálnych služieb, ktoré pomáhajú chudobným, hladným, imigrantom či tehotným ženám v ťažkej situácii. Robíte prácu, ktorú máme podľa evanjelia konať. Ste to vy, ktorých môžu nútiť, aby ste sa rozhodli medzi dobrou prácou, ktorú konáte s vierou a vernosťou samotnému náboženskému presvedčeniu. Povzbudzujeme vás, aby ste zostali neoblomní a pevne trvali na tom, čo vám ako katolíkom a Američanom právom patrí. Naša krajina si zaslúži to najlepšie, čo jej môžeme ponúknuť, vrátane nášho odporu voči porušovanie prvej našej slobody.

Našich kňazov - najmä tých, ktorí majú na starosti farnosti, univerzitných či stredoškolských študentov - prosíme o katechézy o náboženskej slobode, ktoré by boli vhodné pre duše, o ktoré sa starajú. Ako biskupi vám môžeme poskytnúť usmernenie a pomáhať vám, ale odvahu a zápal pre túto úlohu musíte získať z iného zdroja - musia vychádzať z vášho vlastného záujmu o vaše stádo a živiť sa milosťou, ktorú ste prijali pri vašej vysviacke. Katechézy o náboženskej slobode nie sú len úlohou kňazov. Katolícka cirkev v Amerike je požehnaná obrovským počtom spisovateľov, producentov, umelcov, vydavateľov, filmových tvorcov a bloggerov využívajúcich na vysvetľovanie a predkladanie viery všetky komunikačné prostriedky - tak staré, ako aj nové. Aj oni zohrávajú rozhodujúcu úlohu

v tomto veľkom boji za náboženskú slobodu. Vyzývame ich, aby svoje schopnosti a talenty použili na obranu tejto prvej slobody.

Nakoniec sa obraciame aj na svojich bratov biskupov a s bratskou láskou ich vyzývame, aby odvážne, rozhodne a vytrvalo varovali pred ohrozovaním ľudských práv. Pokúsme sa - použiť slová rev. Kinga - byť „svedomím štátu“. Po rozhodnutí o antikoncepčnom a sterilizačnom nariadení sa mnohí vyjadrovali veľmi dôrazne. Ako príklad možno uviesť slová jedného z najstarších bratov biskupov, kardinála Rogera Mahonyho, ktorý je 35 rokov biskupom a po 25 rokoch vedenia arcidiecézy Los Angeles odišiel nedávno do dôchodku. Povedal: „Neviem si predstaviť priamejší a čelnejší útok na slobodu svedomia, ako sa deje dnes. Proti tomuto rozhodnutiu treba bojovať so všetkými silami, ktoré dokáže katolícke spoločenstvo zhromaždiť.“ (15)

Dva týždne za slobodu

Naším bratom biskupom zvlášť odporúčame, aby sústredili „všetky sily, ktoré dokáže katolícke spoločenstvo zhromaždiť“ počas nadchádzajúceho leta. Našou prvoradou úlohou ako duchovných pastierov je viesť veriacich kresťanov v modlitbe.

Občiansky i liturgický rok nás pri viacerých príležitostiach upozorňuje na dedičstvo slobody. Navrhujeme, aby sa toho roku konali špeciálne „dva týždne za slobodu“, počas ktorých by biskupi vo svojich diecézach iniciovali rôzne podujatia, ktoré by zdôraznili dôležitosť obrany našej prvej slobody. Povzbudzujeme aj naše katolícke inštitúcie, aby konali podobne v spolupráci s inými kresťanskými cirkvami, Židmi, veriacimi iných náboženstiev a všetkými tými, ktorí chcú brániť túto najmilšiu slobodu.

Navrhujeme, aby sa „dvom týždňom za slobodu“, ktoré budú veľkým hymnom modlitieb za našu krajinu, venovalo štrnásť dní od 21. júna - vigílie sviatku sv. Jána Fishera a sv. Tomáša Mora - do 4. júla, ktorý je Dňom nezávislosti. V našom liturgickom kalendári slávime celý rad významných mučeníkov, ktorí zoči-voči prenasledovaniu politickou mocou ostali verní - sv. Ján Fisher a sv. Tomáš More (Morus), sv. Ján Krstiteľ, sv. Peter a Pavol a tiež prví mučeníci rímskej cirkvi. Toto špeciálne obdobie modlitieb, štúdia, katechéz a verejných podujatí konaných po celej krajine, ktoré má zdôrazniť tak kresťanské, ako aj americké dedičstvo slobody, vyvrcholí na Deň nezávislosti. Diecézy a farnosti po celej krajine si môžu počas tohto obdobia zvoliť konkrétny deň, keď bude prebiehať špeciálne podujatie - veľká národná kampaň za náboženskú slobodu, so svedectvami a prednáškami o nej.

Okrem tohto letného podujatia povzbudzujeme tiež k tomu, aby zvlášť biskupi a kňazi využili Slávnosť Krista Kráľa - ktorá je sviatkom vymanenia sa z totalitných útokov proti náboženskej slobode - na modlitby za náboženskú slobodu, či už doma, alebo v zahraničí. Všetkých katolíkov naliehavo prosíme o intenzívnu modlitbu a pôst za znovuzrodenie slobody v našej milovanej krajine. Pozývame vás, aby ste sa s nami spojili v úpenlivej modlitbe za náboženskú slobodu.

*Všemohúci Boh, Otec všetkých národov, chválimo ťa za slobodu,
v ktorej si nás oslobodil v Ježišovi Kristovi (Gal 5, 1)
Chválimo ťa a vebíme za dar náboženskej slobody,*

*ktorá je základom ľudských práv, spravodlivosti a spoločného dobra.
Daj našim predstaviteľom múdrosť, aby chránili a podporovali naše slobody;
nech máme z tvojej milosti odvahu ich obhajovať pre seba
i pre všetkých tých, ktorí žijú v tejto požehnanej krajine.
Prosíme ťa o to na príhovor Nepoškvrnenej Panny Márie, našej patrónky,
a v mene jej Syna, nášho Pána Ježiša Krista, v jednote s Duchom Svätým,
s ktorým žiješ a kraluješ, ty jeden Boh, neustále a navždy. Amen*

Dokument Naša prvá, najdrahšia sloboda : vyhlásenie o náboženskej slobode bol vypracovaný Ad hoc komisiou pre náboženskú slobodu Konferencie katolíckych biskupov USA (USCCB) a schválený administratívnou komisiou USCCB na marcovom zasadnutí 2012 vo forme vyhlásenia tejto komisie. Jeho zverejnenie schválil generálny sekretár USCCB Mons. Ronny E. Jenkins, JCD.

Ad hoc komisia pre náboženskú slobodu

Predseda

Mons. William E. Lori, poverený arcibiskup Baltimoru

Biskupi členovia

kardinál Donald Wuerl, arcibiskup Washingtonu
Mons. Charles J. Chaput, OFM Cap, arcibiskup Philadelphie
Mons. Wilton D. Gregory, arcibiskup Atlanty
Mons. John C. Nienstedt, arcibiskup St. Paul-Minneapolisu
Mons. Thomas J. Rodi, arcibiskup Mobilu
Mons. J. Peter Sartain, arcibiskup Seattlu
Mons. John O. Barres, biskup Allentownu
Mons. Daniel E. Flores, biskup Brownsvillu
Mons. Thomas J. Olmsted, biskup Phoenixu
Mons. Thomas J. Paprocki, biskup Springfieldu, IL

Biskupi konzultori

Mons. José H. Gomez, arcibiskup Los Angeles
Mons. Stephen E. Blaire, biskup Stocktonu
Mons. Joseph P. McFadden, biskup Harrisburgu
Mons. Richard E. Pates, biskup Des Moinesu
Mons. Kevin C. Rhoades, biskup Fort Wayne-South Bendu

Poznámky pod čiarou

1. Kardinál James Gibbons: Príhovor pri preberaní Santa Maria v Trastevere, 25. marec 1887.

2. Benedikt XVI.: Príhovor pri príležitosti návštevy Ad limina biskupov USA, 19. január 2012.
3. Mons. William E. Lori: ústne svedectvo pred súdnou komisiou Snemovne reprezentantov Kongresu USA, 28. február, 2021.
4. Mons. Thomas J. Rodi, arcibiskup Mobilu, 1. august 2011.
5. Union of Orthodox Jewish Congregations: Vyhlásenie, 24. január 2012.
6. James Madison: Property, 29. marec 1792. In: The Founding Fathers, eds. Philip B. Kurland and Ralph Lerner, Chicago: The University of Chicago Press, 1987, <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/v1ch16s23.html> (27. 3. 2012).
7. James Madison: Memorial and Remonstrance Against Religious Assessment, 20. jún 1785. In: The Founding Fathers, http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/amendI_religions43.html (27. 3. 2012).
8. Michael Novak a Jana Novak: Washington s God, 2006.
9. Anson Phelps Stokes: Church and State in the United States. Harper & Brothers Publishers, 1950, 678.
10. Hosanna-Tabor Evangelical Lutheran Church and School v. EEOC, 565 U.S., 132 S. Ct. 694, 703 (2012).
11. Martin Luther King ml.: List z Birminghamského väzenia, 16. apríl 1963.
12. Druhý vatikánsky koncil: deklarácia o náboženskej slobode Dignitatis humanae, 2.
13. List Leitha Andersona et al. prezidentovi Obamovi, 21. december 2011 (dostupné na www.becketfund.org/wp-content/uploads/2011/12/To-President-NonCatholics-RelExemptionSigned.pdf).
14. Evanjelici a katolíci spoločne - Na obranu náboženskej slobody. First Things, marec 2012.
15. Kardinál Roger Mahony: Nariadenie federálnej vlády na krytie nákladov spojených antikoncepciou či sterilizáciou. Cardinal Roger Mahony Blogs L.A. (blog), 20. január 2012, cardinalrogermahonyblogsla.blogspot.com/2012/01/federal-government-mandate-for.html.